

KOUVOLAN HOVIOIKEUS
Hovioikeudenkatu 6
45100 Kouvola
kouvola.ho@oikeus.fi
Puh 029 56 40800

19.6.2013

Nro L 5

Oikeusministeriölle

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 22.4.2013 nro OM 11/03/2012

Asia: Hovioikeuden lausunto Oikeudenhoidon uudistamisohjelmasta vuosille 2013 - 2025 (oikeusministeriön julkaisusarja Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013).

Lausuntonaan hovioikeus esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Yleistä

Neuvottelukunta ehdottaa, että oikeuslaitoksen toimintamenoja vähennetään tulevien vuosien aikana noin 20 miljoonaa euroa. Se keskittää oikeuslaitoksen toimintamenojen supistusehdotuksensa lähinnä rakenteellisiin yksityiskohtiin, koska niihin puuttuminen on nopein tapa päästä säästötavoitteisiin.

Hovioikeuden näkemyksen mukaan oikeuslaitoksessa on kuitenkin yksityiskohtien liiallisen tarkastelun asemesta päästävä eroon vanhentuneista rakenteista. Rakenteita uudistettaessa on kuitenkin ehdottomasti huomioitava oikeusjärjestelmän toimivuuden minimitaso eikä se saa missään tapauksessa aiheuttaa oikeusvaltion perustehtävien heikentymistä.

Hovioikeus esittää huolensa siitä, että neuvottelukunnan ehdottamat säästöt merkitsevät käytännössä useilta osin kansalaisten oikeuspalveluiden supistuksia. Kansalaisella on oltava oikeus saada asiansa käsitellyksi ammattitaidolla, kohtuullisin kustannuksin ja mahdollisimman joutuisasti varallisuusasemasta, asuinpaikasta tai muista henkilökohtaisista oloista riippumatta. Hovioikeus esittää vielä huolensa siitä, ettei neuvottelukunta ole säästökohteita harkitessaan riittävästi ottanut huomioon muun muassa oikeudenhoidon kansainvälistymisestä aiheutuvia kustannuspaineita.

Oikeuslaitoksessa toteutettavat muutokset eivät saa olla välttämättömiä vain valtiontalouden säästöohjelman toteuttamiseksi.

Hovioikeus esittää huomionsa horisontaalisten ja sektorikohtaisten ehdotuksen osalta alla esitetyn mukaisesti.

Horisontaaliset ehdotukset

Hovioikeus suhtautuu pääasiassa myönteisesti neuvottelukunnan ehdottamiin horisontaalisiin ehdotuksiin. Rahoitussupistukset on ehdotettu toteutettavaksi

melko nopeassa aikataulussa. Tällöin on huolehdittava siitä, että oikeuslaitoksen välttämättömät kehitystarpeet vaativat taloudellistakin panostusta eikä huomiota kiinnitetä pelkästään julkisen talouden tilasta johtuvaan määrärahojen vähentämiseen.

Hovioikeus on samaa mieltä presidentti Koskelon erillisessä lausumassaan esittämän kanssa siitä, että uudistuksessa ei ole linjattu, minkälaiseen tuomioistuinelaitoksen perusrakenteeseen pyritään.

Arvioidessaan neuvottelukunnan ehdotusten toteuttamisjärjestystä hovioikeus esittää näkemyksensä, että erityisesti toimitilajohtamisten parantaminen (koh-
ta 5) tulisi toteuttaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Sektorikohtainen tarkastelu

Kohta 6

Hovioikeus pitää tuomioistuinviraston perustamista lähtökohtaisesti kannatettavana. Hovioikeus haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että lainkäytön nykyiset voimavarat tulisi turvata viraston rahoitusta suunniteltaessa.

Kohta 8

Nykyisten tuomioistuinlinjojen yhdistämisen osalta hovioikeus yhtyy uudistamisohjelmaan kirjattuun presidentti Vihervuoren eriävään näkemykseen, jonka mukaan tuomioistuinlinjojen erillisuus ei aiheuta ongelmia, minkä vuoksi selvittämiseksi ei ole tarvetta. Ohjelmassakin esitetty erikoistuminen tukee linjojen erillisyyttä.

Kohdat 11 ja 12

Käräjäoikeuksien rakennemuutos on toteutettu vasta vuonna 2010 ja hovioikeuksien rakennemuutos on edelleen työn alla. Näistä syistä tulisi jo toteutettuja rakennemuutoksia arvioida pitkällä aikavälillä ennen uusiin uudistuksiin ryhtymistä. Näin voidaan riittävän tehokkaasti ja kustannussäästöisesti arvioida jo toteutettujen muutosten vaikutukset kansalaisten oikeusturvaan ja oikeuslaitoksen kustannustehokkaaseen toimintaan.

Hovioikeus viittaa lisäksi hovioikeuden 30.4.2013 oikeusministeriölle antamaan lausuntoon Nro L 4 videoneuvottelun käytön kehittämisestä sekä rakennemuutosten osalta myös uudistamisohjelmaehdotuksen kohdassa 5 esitettyyn.

Kohta 14

Oikeusturvanäkökohtien ja vallan kolmijaon kannalta on perusteltua, että summaaristen riita-asioiden käsittely säilytettäisiin käräjäoikeuksissa tai toissijaisesti siirrettäisiin enintään kolmeen käräjäoikeuteen. Toisaalta voidaan pitää perusteltuna, että ulosottoviranomaiset käsitelisivät summaariset riita-asiat. Niistä vain riitautetut asiat siirrettäisiin käräjäoikeuksien käsiteltäviksi. Tällä järjestelyllä vältetään kahdenkertaista työtä, nopeutetaan asioiden käsittelyä ja säästetään kustannuksia oikeusturvan heikentymättä.

Kohta 16

Hovioikeus katsoo, että kohdassa 16 mainittujen asioiden keskittäminen tiet-

tyihin tuomioistuimiin on syytä säilyttää nykyisellään. Tälle kannalle hovioikeus on päätenyt erityisesti siksi, että uudistuksesta ei ole arvioitu aiheutuvan merkittävää säästöä ja lisäksi keskittäminen tukee erityisosaamista ja on siten linjassa sen kanssa, mitä muualla ehdotuksessa on todettu.

Kohta 21

Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että hovioikeuksien esittelijävirkamiesten määrää on jo vähennetty. Suomessa ei ole erillistä tuomarikoulutusta, vaan tuomariksi kouluttautuminen tapahtuu suurelta osin esittelijätyön kautta. Näistä syistä hovioikeus ei kannata esittelijävirkamiesten määrän minkäänlaista vähentämistä.

Ratkaisukokoonpanojen osalta hovioikeus huomauttaa, että suppeampien kokoonpanojen käytön laajentamista ei saa toteuttaa yksinomaan säästösyistä, koska asiantuntemuksen turvaamisen tärkeys on tässä ensisijainen arviointikriteeri.

Kohdat 33, 34 ja 42

Hovioikeus viittaa näiden kohtien osalta hovioikeuden oikeusministeriölle antamiin erillisiin lausuntoihin (L 4 30.4.2013 ja L 5 14.6.2012).

Kohta 39

Uudistamisohjelmaehdotukseen on kirjattu, että tuomioistuinmaksujen käyttöalan laajentamisen ja maksujen korottamisen arvellaan johtavan merkittävään tulonlisään. Hovioikeus suhtautuu tähän näkemykseen epäillen.

Kohta 44

Arvioitaessa syyttäjän toiminnan maksullisuutta tämän ajaessa asianomistajan yksityisoikeudellisia vaatimuksia, hovioikeus haluaa kiinnittää huomiota oikeusturvanäkökohtiin. Kun otetaan lisäksi huomioon uudistuksen vähäiseksi arvioitu säästövaikutus, hovioikeus ei pidä nykykäytännön muuttamista aiheellisenä.

Kohta 46

Hovioikeus pitää ongelmallisena oikeusapuverkoston supistamista nykyisestään erityisesti sen oikeusaputoimistojen asiakkaiden oikeusturvaohjelmassakin todettujen oikeusturvaan kohdistuvien kielteisten vaikutusten vuoksi.

Lausunnon valmistelu

Lausunto on valmisteltu työryhmässä, jonka puheenjohtajana on ollut hovioikeudenneuvos Pirjo Yli-Kokkila ja jäseninä hovioikeudenneuvos Lolita Tuomainen ja määräaikainen hovioikeudenneuvos Lasse Tamminen. Työryhmän sihteerinä on toiminut kärjänotaari Pauliina Ratilainen.

Lausunto on luonnosvaiheessa ollut koko henkilökunnan kommentoitavana.

Presidentti

Pertti Nieminen

Kärjänotaari

Pauliina Ratilainen